

MKB-dokument och MKB-samråd

I Miljöbalken skärps reglerna om miljökonsekvensbeskrivningar avsevärt. Syftet är att ge bättre underlag inför ett beslut. Det hade varit bra om dessa krav hade gällt redan innan kärnkraftföretagen beviljades drifttillstånd för sina verk. Då hade kärnkraften inte hållit måttet för att vara miljömässigt accepterad. Nu har vi förutom avfallet själva kärnkraftverken, utrustning för transporter och för slutligt omhändertagande och allt skall slutförvaras. Det kan dock inte vara omöjligt att beskriva omfattningen av det hela. Därför är frågan; Vad avses MKB i FUD-program 98 gälla, ett djupförvar eller ett slutförvar? Lagen säger slutförvar. SKB talar i FUD-program 98 om djupförvar. När SKB avgränsar problemet till att gälla ett slags mellanförvar, erkänner de därmed att de inte har någon lösning för att fylla lagens krav om slutförvar. Då bör kärnkraftverken stängas och åtminstone sluta producera mera kärnavfall. I Miljöbalken anges riktlinjer för planering och genomförande av MKB, dels som miljökonsekvensbeskrivning och dels som miljökonsekvensbedömning. Utgångsläget skall vara behovet av skydd av människors hälsa och miljön. Den allmänhet som berörs skall på ett tidigt stadium ges möjlighet att påverka arbetet.

Syftet med en MKB

Syftet med en MKB är att identifiera, beskriva och ge underlag för en samlad bedömning av en planerad verksamhets direkta och indirekta effekter på miljön, hälsan och hushållningen med naturresurser. MKB-konceptet slår vakt om demokratiska principer. Arbetet med MKB skall bedrivas förutsättningslöst och seriöst och belysa konsekvenser och alternativ.

MKB-processen främst

SKB syns i FUD-program 98 inte beakta miljöörelsens vid flera tillfällen framförda krav och ej heller andemeningen i Miljöbalken — att lägga fast en MKB-process. SKB begränsar sig till att beskriva ett MKB-dokument och vad det skall innehålla. Vi vill framhålla beslutsprocessen och att den skall leda fram till ett bra beslutsunderlag.

Vad skall ingå i processen? För att ta fram underlag behövs både en bredd i synsätt och en avgränsning. SSI och SKI säger i "Synpunkter på SKB:s kommande redovisning av systemet för slutförvaring av använt kärnbränsle": "det finns andra faktorer som påverkar val av alternativ och lokalisering av anläggningar. SKB kan också behöva redovisa andra konsekvenser än de av strålskydds- och säkerhetskaraktär." Vilken myndighet tar ansvar för att dessa konsekvenser redovisas? Här har begreppet process en viktig funktion för att ta fram ett så fullständigt innehåll som möjligt.

När det gäller acceptans av systemlösning som grund för platsundersökning och utprovning av inkapslingsteknik, förutsätter vi en system-MKB som gör troligt att väsentligt bättre lösningar inte rimligen står att finna. Vi förutsätter också en fördjupad säkerhetsanalys som visar att föreslagen systemlösning kan uppfylla SKI:s och SSI:s krav.

Etik i en demokratisk process

I granskningen av SKB:s förstudie av djupförvar för kärnavfall i Östhammars kommun genom expertutlåtande från Uppsala universitet sägs: "I den demokratiska beslutsprocess som ska leda fram till ett eventuellt djupförvar har SKB ansvaret för det kunskapsunderlag som granskande myndigheter, politiker och medborgare behöver för att ta ställning. För att trovärdigt kunna ta ansvar för åtgärder och beslut som sträcker sig långt in i framtiden, måste man så tydligt som möjligt ange osäkerheten i bedömningen av såväl samhällsutvecklingen som det vetenskapliga och tekniska kunskapsunderlaget. Till sist blir det politiska och etiska

bedömningar som måste fälla utslaget när man skall fatta beslut. Dessa politiska och etiska bedömningar kan alltså bara göras i en demokratisk process och faller utanför SKB:s uppdrag, men det är ändå befogat att de etiska frågor som aktualiseras av det långa tidsperspektivet, berörs redan i en förstudie". Detta gällde förstudie i en kommun men är lika relevant i fråga om hela slutförvarsfrågan.

Kriterier för granskning behövs

Ett bra beslutsunderlag skall kunna granskas mot i förväg kända kriterier. I SOU 1997:180, Kärnavfall och beslut, sidan 178, framgår EIA-konceptets sex kriterier: beslutsunderlag, resultat, alternativ, effekt, viktning och granskning. MKB-konceptet är allmänhetens möjlighet och rättighet att medverka och ta medansvar för att beslutsunderlaget skall bli bra och väl granskat. Allmänheten skall kunna delta på rimliga villkor, veta hur spelreglerna för olika aktörer ser ut och kunna påräkna att dessa följs även om det går emot sökanden och myndigheters uppfattning.

Riksrevisionsverket gjorde en granskning "Miljökonsekvensbeskrivningar i praktiken", RRV 1996. De fann att det behövs motkrafter till sektorsintressena och att dessa krafter skall kunna tvinga fram ett fullgott beslutsunderlag beträffande miljön. De nämner länsstyrelse, kommun, intresseorganisationer och allmänhet. Då krävs att beslutsprocessen är uppbyggd så, att den kan ges tillfälle att verka och att det finns tydliga riktlinjer för beslutsunderlaget att falla tillbaka på i samråd och granskning. De hade funnit brister i dessa avseenden. RRV föreslår därför att statsmakterna överväger åtgärder för att tydligare hålla isär exploatörsrollen och beslutsrollen från början och att regeringen utfärdar generella föreskrifter för MKB innefattande checklistor för vad MKB skall behandla.

System-MKB saknas

SKB, som har ansvaret för att lägga fram en samlad beskrivning av avfallsproblematiken och ett underlag för bedömning, förefaller inte förmå uppfatta vidden i sitt ansvar att döma av FUD-program 98. Beträffande system-MKB förekommer inte begreppet i SKB:s FUD-rapport 98 fastän SKB fått i uppdrag att genomföra en systemanalys av hela slutförvarssystemet, inklusive alternativredovisning och en analys av slutförvarets långsiktiga säkerhet

Processen bristfällig

SKB försöker beskriva den process som avses leda fram till MKB-dokumentet och säger att den skall kännetecknas av öppenhet där bl a allmänheten ingår som kunskapskälla, och bedrivs i samverkan mellan parterna. Konkret i översikten över MKB-samråd framgår inte hur den bredare allmänheten eller organisationer kommer in. Var avses den kommunikationen ske? Kommunikation är ett begrepp som innefattar ömsesidighet. För lokala samråd står, sidan 81, i huvudskriften: "Vid förstudie bedriver kommunen och SKB var för sig arbete med att informera och erhålla synpunkter." På varje nivå i den översikten borde den bredare allmänheten och miljöorganisationer vara tydligt angivna. Det sägs vidare att MKB-processen förutsätts bedrivs i samverkan mellan parterna. Samverkan behövs när det gäller praktisk hantering. När det gäller innehåll bör deltagarnas roller i stället vara tydliga och granskare skilja sig från industrins företrädare.

KÄLLOR

FUD-program 98, Kärnkraftavfallets behandling och slutförvaring, Svensk Kärnbränslehantering AB, september 98

Kunskap och osäkerhet, Uppsala universitet granskar SKB:s förstudie av djupförvar för kärnavfall i Östhammars kommun, Uppsala universitet och Östhammars kommun, december 98

Kärnavfall och Beslut, SOU 97:180, Kasam och Nationelle Samordnaren på kärnavfallsområdet, 1997

Miljökonsekvensbeskrivningar i praktiken, Riksrevisionsverket, 1996

SKI:s och SSI:s synpunkter på SKB:s kommande redovisning av systemet för slutförvaring av använt kärnbränsle (stencil)

Miljöbalken, en sammanfattning av regeringens proposition om miljöbalk (1997/98:45) och dess följdlagstiftning (1997/98:90), Regeringskansliet, 1998

Miljöbalken, syfte och tillämpningsområde, Miljöbalksutbildningen (Stencil)

Miljökonsekvensbeskrivningar, Miljöbalksutbildningen (Stencil)